

Najzagađenija elektrana na ugalj u Rumuniji je zatvorena 27. jula. Nakon više od 50 godina rada, elektrana Mintia zatvara se jer se dugo nije pridržavala zakonske granice emisije. Evropska komisija je pet godina zaredom poslala Rumuniji obaveštenja o prekršajima zbog nepoštovanja Direktive o industrijskim emisijama. U isto vreme, dva bloka u energetsom kompleksu Oltenia, najvećem rumunskom proizvođaču energije od lignita, biće zatvorena do kraja godine. Za rumunsku energiju uglja, ovo je početak kraja.

Ali kako zemlja kreće da okonča svoju zavisnost od onoga što se nekada nazivalo „crnim zlatom“, donosioci odluka moraju da izbegnu neke ozbiljne zamke. Uglavnom, odlazak Rumunije iz uglja mora se dogoditi brže i trebalo bi ga zameniti obnovljivim izvorima energije, a ne fosilnim gasom. Donosioci odluka takođe moraju osigurati da se ova tranzicija izvrši na pošten i uključiv način, kako ova istorijska promena nikoga ne bi ostavila iza sebe. Najzad, rumunska vlada je u junu najavila da će postepeno ukinuti ugalj do 2032. godine. Ali pitanja ima mnogo. Nacionalni plan oporavka i otpornosti, koji je odredio ovaj datum, navodi da će se vremenski okvir za proces razviti do kraja 2022. godine i da će biti uspostavljena komisija za ugalj. Ipak, ne daje detalje kao što su kada će komisija biti osnovana, koje će biti njene odgovornosti i ko će biti njeni članovi. Plan takođe ne precizira jasno da li se postupno ukidanje odnosi na sav ugalj ili samo na ugalj.

Kao odgovor na zahtev za dobijanje informacija od Bankwatch Romania o vrsti uglja koji će biti postepeno povučen, Ministarstvo energetike jednostavno je navelo značaj energetske bezbednosti za Rumuniju.

Bankwatch Romania želi da podrži bezbedno zatvaranje pogona i rudnika, sa najmanjim mogućim negativnim ekonomskim i društvenim uticajima. Zbog toga mislimo da je važno znati gde se sada nalazimo. Da bismo bolje razumeli uticaj uglja u Rumuniji, sastavili smo izveštaj o svim aktivnostima uglja u zemlji.

Zašto nam je potrebno ranije ukidanje

Naučnici IPCC -a kažu da bi se čitav evropski kontinent trebao odreći uglja do 2030. godine kako bi se ispunili klimatski ciljevi Pariškog sporazuma, od kojih je najvažniji ograničenje globalnog zagrijavanja na 1,5 ° C. Blizu smo propuštanja ovog cilja, prema prvom poglavlju nedavno objavljenog izveštaja IPCC 6. Zbog toga pozivamo na postepeno ukidanje uglja u Rumuniji do 2030.

Ugalj je gorivo koje emituje najviše ugljen-dioksida i najveći je zagađivač na nacionalnom i globalnom nivou. Ukupno, 2019. godine rumunske elektrane na ugalj bile su odgovorne za 35 posto emisija iz svih industrija.

Osim toga, sagorevanjem uglja emituju se zagađivači poput sumpor dioksida (SO₂), azotnih oksida (NO_x) i finih čestica (PM). Oni su povezani sa brojnim zdravstvenim i ekološkim problemima, uključujući povećanu učestalost astme i bronhitisa i kiselih kiša. Prema podacima iz 2016. godine, veruje se da elektrane na ugalj u Rumuniji stoje iza oko 500

prevremenih smrti godišnje i preko 11.000 slučajeva respiratornih bolesti. Dakle, stroža ograničenja emisije i, na kraju, odustajanje od uglja, spasili bi živote.

Od ove nedelje, industrijska postrojenja za sagorevanje moraju da budu u skladu sa novim standardima EU o emisijama prema Direktivi o industrijskim emisijama. Samo dva bloka uglja u Rumuniji ostaće neusklađena, jer je Oltenia Energi Complex već najavio da radi na nadogradnji svojih postrojenja na ugalj. Ali dve druge jedinice – jedna u elektrani CET Govora i druga u CET Iasi II – moraće da se suoče sa kaznama ili da se zatvore.

Osigurajte pravičan prelaz

Zatvaranje najzagađenije rumunske elektrane bila je dobra vest, ali to je učinjeno na haotičan način, bez planova za prekvalifikaciju radnika. Za 700 zaposlenih ponuđene su samo naknade ili prevremeni odlazak u penziju. Takav pristup nije mnogo pomogao njihovoj reintegraciji na tržište rada, jer su mnogi ostali bez primarnog izvora prihoda.

I ne izgleda bolje po zaposlene u blokovima elektrana Isalnita i Turceni, koji bi trebalo da budu zatvoreni do kraja godine. Planovi predviđaju otpuštanje 700 zaposlenih, od kojih će 480 primiti mesečni dodatni prihod, i neće imati priliku za prekvalifikaciju.

Rumunski sektor uglja trenutno zapošljava ukupno 16.000 radnika, a pravedni planovi tranzicije koji se sada razmatraju trebali bi za sve njih ponuditi alternative. Teritorijalni planovi pravedne tranzicije (TJTP) oba regiona uglja – Hunedoara i Gorj – pominju potrebu za prekvalifikacijom programa, ali je do sada vrlo malo učinjeno na njihovoj implementaciji. Ne postoji konkretan plan o tome kako će izgledati ove šeme za prekvalifikaciju, a neće ih ni uskoro biti, jer vlasti očekuju da će TJTP biti odobreni tek početkom 2022. godine.

Fosilni gas - pretnja po klimu i ekonomiju

Manje -više, očekuje se da će svih osam fabrika uglja u Rumuniji biti prebačeno na fosilni gas. Energetski kompleks Oltenia planira prelazak Turceni i Isaljića do 2026. U energetske strategiji se takođe pominje Krajova II, koja će se prepustiti lokalnoj administraciji, ali nema vremenskih rokova. Takođe ne postoji plan za Rovinari, jer je predviđeno da će delovati i posle 2030.

Planovi drugog preduzeća, energetskog kompleksa Hunedoara, posebno su mutni. Očekuje se da će i elektrane Mintia i Paroseni preći sa uglja na fosilni gas u skladu sa tranzicionim planom kompanije, kao i nacionalnom energetske strategijom i izjavama državnih zvaničnika. Ali, do sada nisu preduzeti nikakvi konkretni koraci niti je vremenski okvir dostupan javnosti. Lokalne vlasti u Iasiju takođe su rekly da bi se lokalna elektrana mogla prebaciti na mešavinu gasa i obnovljivih izvora energije, uz pomoć evropskih fondova. Ipak, ovo je pogrešan smer. Zamena tolikog broja postrojenja na ugalj fosilnim gasom u suprotnosti je sa rešavanjem klimatske krize i takođe predstavlja ekonomski rizik. Ispuštanja metana, slučajna ili planirana, više puta su pokazala da nadmašuju bilo koju klimatsku prednost koju fosilni gas ima na uglju. Osim toga, da bi se do 2050. godine postigle neto nulte emisije, i gasna postrojenja moraju biti ukinuta do 2040. Umesto da se troše javna

sredstva na jedinice za stavljanje van pogona izgrađene 10 godina ranije, ulaganja treba usmeriti u obnovljive izvore energije.

Još uvek je nejasno kako će rumunska vlada postupiti sa postupnim ukidanjem uglja.

Neposredno pre nego što smo završili sa pisanjem izveštaja, vesti su sugerisale da će CE Oltenia ugasiti devet od svojih 12 jedinica, a ostatak zadržati radi balansiranja. Ali jedno je sigurno: da bi se isplanirala stvarna dekarbonizacija ekonomije, važno je da svi relevantni akteri učestvuju u procesu donošenja odluka oko zakona o ukidanju uglja. Bankwatch Romania će podržati uključivanje lokalne zajednice kako bi se osiguralo da se najbolja dostupna rešenja uzmu u obzir i nadoknade prethodna šteta koju je ugljen naneo.

Izvor: Bankwatch Network